

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U

ISSN 0041-4255

BELLE TEN

DÖRT AYDA BİR ÇIKAR

Cilt : LXXIX

Sa. 286

Aralık 2015

ANKARA - 2015

BELLETEN

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü / Proprietor and Redactor in Chief
Türk Tarih Kurumu Adına / Turkish Historical Society

AHMET BELADA

Yayın Komisyonu / Commission of Publications

Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR
Yrd. Doç. Dr. Rüstem BOZER
Prof. Dr. Muzaffer DEMİR
Prof. Dr. İlhan ERDEM
Prof. Dr. Mehmet İNBASI
Prof. Dr. Levent KAYAPINAR
Prof. Dr. Refik TURAN

Hakemler / Referees

Prof. Dr. Ali AÇIKEL (Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
Prof. Dr. Nuri ADIYEKE (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat ARSLAN (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Casim AVCI (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bederettin AYTAÇ (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. BİRTEN ÇELİK (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Prof. Dr. Tayyip DUMAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Neşe Hatice ERİM (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Yavuz ERLER (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Turan GÖKÇE (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)
Prof. Dr. İbrahim GÜLER (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU (Şakarya Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Neriman HACISALİHOĞLU (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Haşim KARPUZ (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vahdet KELEŞYILMAZ (Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ (Bilkent Üniversitesi)
Doç. Dr. Oya DAĞLAR MACAR (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
Prof. Dr. Yusuf OĞUZOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice ORUÇ (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Neşe ÖZDEN (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilgehan PAMUK (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Gürcan POLAT (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Serdar SARISIR (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bige SÜKAN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Oğuz TEKİN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Alaaddin YALÇINKAYA (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Adres / Address:

Türk Tarih Kurumu, Kızılay Sokak No: 1 06100-Sıhhiye / ANKARA

Tel: 310 23 68 / 277-217 - 310 25 00

Fax: 310 16 98

<http://www.ttk.gov.tr>

basinyayin@ttk.gov.tr

ISSN 0041-4255

Yerel Süreli, Hakemli dergidir.

Aralık 2015 – ANKARA

Belleten’i indeksleyen uluslararası indeks ve abstraktlar:

America, history and life 0002-7065 1963-; Historical abstracts. Part A. Modern history abstracts 0363-2717 1963-; Historical abstracts. Part B. Twentieth century abstracts 0363-2725 1963-; MLA International Bibliography 2000-; Turkologischer Anzeiger 0084-0076 1973-; FRANCIS (French Online Database) 1985; Archaeological Bibliographic 0341-8308 1982-; Arts and Humanities Citation Index (AHCI) 2010-.

Türk Tarih Kurumu yayınlarını İnternet üzerinden alabileceğiniz adresler

İnternet Adresi: <http://e-magaza.ttk.gov.tr> - e-posta: e-magaza@ttk.gov.tr

Baskıya Hazırlık: • Baskı: ÜÇ S Basım Ltd. Şti. 0312 395 9445

İÇİNDEKİLER

Makaleler, İncelemeler:	<u>Sayfa</u>
TEMÜR, AKIN: Thoughts on a Grave Stele From the Classical Period in Samsun Museum	817
GÜNEY, HALE: İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Bulunan Soloi-Pompeiopolis Kenti'ne Ait Bir Grup Sikke	827
ARSLANTAŞ, NUH: Abbasiler Döneminde Yahudilerin Yüksek Din Eğitim Kurumları: Yeşivalar	847
YEŞİLBAŞ, EVİNDAR: Diyarbakır'da Osmanlı Dönemi Şehir-İçki Hanları Üzerine Değerlendirme	877
YILMAZ, GÜLAY: The Devshirme System and the Levied Children of Bursa in 1603-4.....	901
BAYRAK FERLİBAŞ, MERAL: Rusçuk'ta Kaybolmuş Osmanlı Mirası: Vakıflar.....	931
GENCER, FATİH: Kavalalı Mehmet Ali Paşa Yönetimine Karşı Filistin Muhalefeti.....	979
ÇELİK, BİRTEN: Osmanlı Gümrüklerinde Kadın İstihdamı: Kadın Gümrük Kolcuları (1901-1908)	1003
YILMAZ, ÖZGÜR: Fransız Arşiv Belgelerine Göre 20. Yüzyılın Başlarında Samsun Limanı.....	1039
KEÇECİ KURT, SONGÜL: II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadın Dergilerinde Aile ve Evlilik Algısı	1073
YOLUN, MURAT - KOPAR, METİN: The Impact of the Spanish Influenza on the Ottoman Empire.....	1099
DEMİRCAN, HÜSNÜ: Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği.....	1121
Kitap Tanıtma:	
GÜÇLÜ, YÜCEL: Ahmet Tetik, <i>Teşkilat-ı Mahsusa (Umur-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi</i> <i>Cilt I: 1914 - 1916</i>	1139
Özetler	1145
İngilizce Özetler	1152
Belleten Dergisi Yayın İlkeleri ve Başvuru Şartları	1160
Belleten Journal Editorial Principles and Application Requirements	1162

CONTENTS

Articles and Studies:	<u>Page</u>
TEMÜR, AKIN: Thoughts on a Grave Stele From the Classical Period in Samsun Museum	817
GÜNEY, HALE: The Coins of Soloi-Pompeiopolis in the İstanbul Archaeological Museums.....	827
ARSLANTAŞ, NUH: Institutions of Jewish Higher Religious Education in Abbasid Period: the Yeshivas.....	847
YEŞİLBAŞ, EVİNDAR: Evaluation on Khans of the Ottoman Period in Diyarbakır	877
YILMAZ, GÜLAY: The Devshirme System and the Levied Children of Bursa in 1603-4.....	901
BAYRAK FERLİBAŞ, MERAL: Extinct Ottoman Heritage in Rusçuk: Waqfs	931
GENCER, FATİH: The Palestinian Opposition Against The Rule of Kavalian Mehmet Ali Pasha.....	979
ÇELİK, BİRTEN: Female Personnel Employment at the Ottoman Customs: Women Customs Guards (1901-1908)	1003
YILMAZ, ÖZGÜR: The Port of Samsun at the Beginning of the 20 th Century According to French Archival Documents	1039
KEÇECİ KURT, SONGÜL: The Family and Marriage Perceptions in the Ottoman Women Magazines: II. Constitution Period.....	1073
YOLUN, MURAT - KOPAR, METİN: The Impact of the Spanish Influenza on the Ottoman Empire	1099
DEMİRCAN, HÜSNÜ: The Role of History in Cultural Cleansing and Integration Policies: Bosnian Case.....	1121
Book Review:	
GÜÇLÜ, YÜCEL: Ahmet Tetik, <i>Teşkilat-ı Mahsusa (Umur-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi</i> <i>Cilt I: 1914 - 1916</i>	1139
Turkish Abstracts.....	1145
Abstracts.....	1152
Belleten Journal Editorial Principles and Application Requirements (in Turkish).....	1160
Belleten Journal Editorial Principles and Application Requirements (in English).....	1162

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NDE BULUNAN SOLOI-POMPEIOPOLIS KENTİ'NE AİT BİR GRUP SİKKE*

HALE GÜNEY**

Soloi-Pompeiopolis, Mersin ilinde Mezitli ilçesinin Viranşehir beldesinde yer alır. Antik kaynaklarda kentin yeri, Kilikia Thrakheia (Dağlık Kilikia) ile Kilikia Pedias (Ovalık Kilikia) arasında sınır oluşturan eski Lamas Çayı'nın (Bugün Limonlu Çayı) doğusu olarak belirtilmiştir. Kent, Ovalık Kilikia'nın da batı sınırı kabul edilir.¹ Klaudios Ptolemaios Geographika adlı eserinde kentin koordinatlarını 67°15' 36°40' olarak verir.² Kentin bulunduğu Kilikia Bölgesi'nde dikkati çeken en önemli coğrafi unsur Orta Toroslardır. Kilikia ovasına dökülen ırmaklar Toroslari dört beş parçaya ayırır. Daha batıda Bolkar ve Aladağ dizileri arasından geçen Kydnos (Tarsos Çayı veya Berdan Çay) ırmağı, geçtiğı yol boyunca Kilikia Kapısı denilen Gülek Boğazı'nı oluşturur. Kilikia Kapıları (Kilikiai Pylai) olarak adlandırılan Gülek ve Sertavul geçitleri ile Anadolu, Mezopotamya, Suriye ve Akdeniz arasında bir geçit yolu olan Kilikia, bu coğrafi durumu nedeniyle her dönemde stratejik bir nokta olmuştur.³ Soloi da konumu itibariyle Kilikia'daki bir liman kenti olarak hem ekonomik hem de stratejik açıdan önem kazanmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin Sikke Koleksiyonu'nda yer alan ve Soloi-Pompeiopolis (Ovalık Kilikia) kenti adı al-

* Müzedeki sikkeleri incelememi sağlayan, Sikke Kabinesi Emekli Küratörü Turan Gökyıldırım'a, ve 2013 yılında çalışmanın yayımlanması aşamasında sikkeleri tekrar incelememi sağlayan ve fotoğraf çekimi için yardımlarını esirgemeyen Sikke Kabinesi Küratörü Sedat Öztopbaş'a teşekkür ederim. Ayrıca Soloi kazı sikkelerini çalışmakta olan ve bu çalışmadaki mevcut literatürde rastlanmayan sikkelerin, kazı sikkeleri arasında olup olmadığı konusunda beni bilgilendiren Prof. Dr. Oğuz Tekin'e teşekkür ederim.

** Yrd. Doç. Dr., İpek Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, hgüney@ipek.edu.tr

¹ W. Ruge, "Pompeiopolis", *Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, III A (1929), s. 935; E. Olshausen, "Soloi", *Der Kleine Pauly* V (1975), s. 262; F. Hild, "Soloi", *Der Neue Pauly* 11 (2001), s. 703; D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the end of the third century after Christ*, I-II. Princeton 1950, s. 273; H. Güney, *Soloi-Pompeiopolis Sikkeleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, ss. 30-31.

² Klaudios Ptolemaios, *Geographika Hyphegesis*, kullanılan metin ve çeviri: *Geography of Ptolemy*, E. L. Stevenson, New York 1932, V 7 12.

³ A. Erzen, *Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft*, Leipzig 1940, 1-8; Güney, *a.g.e.*, ss. 30-31.

ında kayıtlı, yedi tanesi gümüş, yirmi yedisi bronz olan yayımlanmamış 34 sikke, çoğunlukla kentin tarihi boyunca bastığı sikkelerden örnekler içerir. Bu çalışmada söz konusu 34 sikke incelenmiştir. Sikkeler çoğunlukla satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olup, buluntu yerlerine ilişkin herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.⁴

1. Kentin Tarihine Genel Bakış

Soloi-Pompeïopolis'in kuruluşu MÖ. I. binyılın başlarından itibaren devam eden Hellen kolonizasyon hareketine tarihlenir. Önceleri bir Fenike yerleşimi olan kentin adı Fenike dilinde "Kayalar şehri" anlamına geliyordu.⁵ Bu Fenike yerleşimi daha sonra Hellen kolonisi haline gelmiştir.⁶ Soloi'un kahramanlar çağlarına ait olan mythoslarla destekli göçler olarak tarih yazımında yer alması, kentin kuruluşunun MÖ. VIII-VII. yüzyıllarda gerçekleştiğini işaret etmektedir.⁷ Beloch, kentin kuruluşunu yaklaşık MÖ. 700 yılları olarak belirlemiştir.⁸

Soloi, Rhodos'dan, adanın doğu kesiminde kalan Lindos kentinden gelenler tarafından koloni haline getirilir. Kentin Fenike'den sonra bir Rhodos kolonisi olduğu Antik kaynaklarda sıkça ifade edilir.⁹ Polybios aralarında Soloi'un da bulunduğu toprakların Bergama Kralı Eumenes'e verilmesi tartışılırken, Rhodosluların Roma Senatosu'na gelerek Soloi halkının da kendileri gibi bir Argos kolonisi olduğunu ve Soloiluların Roma'dan özgürlüklerini, Rhodosluların yardımıyla almalarının doğru olacağını anlattıklarını söyler.¹⁰ Bunun nedeni muhtemelen Soloi'da Rhodoslu pek çok kişinin yaşamasıdır.¹¹

Arkeolojik veriler de kentin bir Rhodos-Lindos kolonisi olduğuna işaret etmektedir. Rhodos kuşlu kâseleri, boyalı seramik parçaları, Ionia kapları ve Erken Ko-

⁴ Müze kayıtlarında 650 envanter numarasıyla başlayan sikkelerin Numismat ve Kolleksiyoner Osman N. Arıdağ koleksiyonundan 1961 yılında müzeye alındığı görülmektedir.

⁵ Fenike yerleşimine ilişkin bk. Herodotos, *Historia*, kullanılan metin ve çeviri: *The Histories*, A. D. Godley, Loeb, Cambridge-Mass., Londra 1920-1957, VII 91; Ruge, *a.g.e.*, s. 935.

⁶ Soloi'un kuruluşu ve tarihine ilişkin pek çok antik kaynağın değerlendirildiği ayrıntılı bir anlatımı için bk. E. Özbayoğlu, "Soloi (Cilicia) ve 'Soloekismus'", *Olba II* (1999), ss. 209-219.

⁷ Strabon, *Geographika*, kullanılan metin ve çeviri: *The Geography of Strabo*, H. L. Jones. I-VIII, 1968, XIV 4 3; A. H. M. Jones, *The Cities of the Roman Provinces*, Amsterdam 1983, ss. 192-193; Özbayoğlu, *a.g.e.*, s. 209.

⁸ K. J. Beloch, *Griechische Geschichte*2, I-IV, Strassburg 1967, I, 235 vd. N. 90.

⁹ J. L. Myres, "The Colonial Expansion of Greece", B. Burry – S. A. Cook – F. E. Adcock (eds.), *Cambridge Ancient History III*, Cambridge 1954, s. 647; Strabon, *a.g.e.*, XIV 5, 8; Polybios *Historiai*, kullanılan metin ve çeviri: *The Histories*, W. R. Paton, I-VI. Cambridge, Mass., Londra 1978, XXI 24, 10; Livius, *Ab Urbe Condita*, kullanılan metin ve çeviri: *Livy*, E. T. Sage. Londra, New York 1965, XXXVII 56, 7.

¹⁰ Polybios, *a.g.e.*, XXI 24.

¹¹ A. v. Gladiss "Ein Denkmal aus Soloi", *Istanbuler Mitteilungen* 23-24, (1973-74), ss. 175-181; Soloi-Rhodos bağlantısı için bk. *Bulletin Épigraphique* 1971, 71.467, *Inscripfen Griechischer Städte aus Kleinasien* 38, 1991, Nr. 269 s. 83.

rinth seramiği parçaları Soloi'un Rhodos-Lindos kolonisi olarak MÖ. VII-VI. yüzyıllarda Hellen dünyası ile yoğun ilişkiler içinde olduğunu göstermektedir.¹²

Kilikia bölgesi, Perslerin Anadolu'nun büyük bir kısmını elde ettiği MÖ. VI. yüzyılın ortalarına kadar, önce Babil Krallığı'nın işgalinde, daha sonra da Lydia Krallığı'nın denetiminde kalır. Assur ve Babil egemenliklerinin sona ermesi ve ardından ortaya çıkan merkezi otorite boşluğu süreci içinde, Syennesis denilen yerel bir krallık bölgeyi yönetmeye başlar.¹³ I. Dareios (MÖ. 521-485) zamanında, Kilikia Persler tarafından ele geçirilir. Soloi bu dönemde Persler için önemli bir liman kenti olur.¹⁴ MÖ. VI. yüzyılın ortalarından MÖ. IV. yüzyılın son çeyreğine yani Büyük İskender'in gelişine kadar bölge Pers egemenliğinde kalır.

Anadolu'daki Pers egemenliği Makedonia Kralı Büyük İskender'in Doğu Seferi ile son bulur.¹⁵ Arrianos'un aktardıklarından anlaşılıyor ki İskender Tarsos'ta bir süre kaldıktan sonra Pers taraftarlığını sürdüren Soloi üzerine yürür.¹⁶ 333 yılında Soloi'ü hâkimiyetine alan İskender, Perslere karşı sempatisinden dolayı kenti 200 talanton para cezasına çarptırır.¹⁷

İskender'in ölümünden sonra komutanları arasında başlayan mücadelede, Soloi önce Pleistarkhos'un, sonra da Demetrios'un kontrolüne geçer.¹⁸ Demetrios ile Seleukos arasındaki mücadelenin MÖ. 283 yılında Demetrios'un ölümüyle sonuçlanması üzerine Soloi, Seleukosların egemenliğine girer. MÖ. 281 yılında Seleukos ile Lysimakhos arasında yapılan Kyrupedion Savaşı'nda Lysimakhos'un yenilgisi bölgede MÖ. 188'e kadar sürecek Seleukos hâkimiyetini başlatır.¹⁹ Kent, bu dönemde bir süre Ptolemaioslarla Seleukoslar arasında el değiştirirse de en parlak çağını uzun süre hâkimiyetinde kaldığı Seleukoslar zamanında yaşar ve Seleukos Krallığı'nın Tarsos'tan sonra en önemli sikke darp merkezi olur.²⁰

¹² R. Yağcı, "Soloi/Pompeiopolis 2000 yılı Kazıları", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 1. Cilt, 28 Mayıs-01 Haziran 2001, Ankara 2001, ss. 287-288; R. Yağcı – F. H. Kaya, "Soloi-Pompeiopolis 2012 Yılı Kazıları", *ANMED: Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2013-11, ss. 138-143.

¹³ Ksenophon, *Anabasis*, *Hellenica*, kullanılan metin ve çeviri: *Hellenica; Anabasis; Symposium; Apology*, C. L. Brownson and O. J. Todd, Londra, New York 1918-1922, *Hellenica* III, 1, 1; *Anabasis* I 2; 12; 21-27, VI 8, 25.

¹⁴ Gladiss, *a.g.e.*, ss. 175-181.

¹⁵ P. Briant, *Alexander the Great and His Empire: A Short Introduction*, çev. A. Kuhrt, Princeton 2010, ss. 12-14.

¹⁶ Arrianos, *Anabasis*, kullanılan metin ve çeviri: *Arrian*, P. A. Brunt, I-II. Cambridge, Mass. Londra 1976, s. II 5, 9-6, 4.

¹⁷ Arrianos, *a.g.e.*, s. II 5, 5-7.

¹⁸ Plutarkhos, *Demetrios*, kullanılan metin ve çeviri: *Plutarch's Lives. Demetrius*. XI. Cambridge, Mass. Londra 1968, s. 20.

¹⁹ P. Green, *Alexander to Actium: the historical evolution of the Hellenistic age*, Berkeley-Los Angeles 1990, s. 132.

²⁰ M. Meyer, "Cilicia As a Part of the Seleucid Empire the Beginning of Municipal Coinage", E. Jean – A. M. Dinçol – S. Durugönül (eds.), *La Cilicie: espaces et pouvoirs locaux (2e millénaire av. J.-C. - 4e siècle ap. J.-C.)*.

Seleukos Krallığı'nın yıkılmasından sonra merkezi otoritenin dağılması neticesinde Isauria ve Dağlık Kilikia'da 'korsan' denilen denetimsiz güçler ortaya çıkmaya başlar. Bölgedeki korsan faaliyetlerine son vermek için, Roma tarafından görevlendirilen Pompeius Magnus, Kilikia'yı zaptederek korsanlığa son verir. Korsanlardan sağ kalanların bir kısmını Soloi'a yerleştirerek kentin onarımına yardım eder.²¹ Ayrıca Soloi'a "Pompeius'a ait kent" anlamında "Pompeipolis" adını veren Pompeius kendi adına sikke de darbettirir. Pompeius, Soloi'a özgür kent statüsü (*civitas libera*) verir.²² Bu olay sonucu kentte Pompeius erası MÖ. 66 yılı Ekim ayında başlar.

2. Soloi-Pompeipolis'te Sikke Darbı Işığında İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki Soloi-Pompeipolis Sikkeleri'nin Değerlendirilmesi

a. Klasik Dönem

Soloi-Pompeipolis kentinin MÖ. c. V. yüzyılın ortalarından itibaren ağırlıklı olarak gümüş sikke bastığı görülmektedir. Kent ilk dönem sikkelerini Pers standardında ΣΟΛΕΩΝ ve ΣΟΛΙΚΟΝ olarak basar.²³ Kilikia kentlerinde kullanılan ve "Pers" olarak adlandırılan bu sistemin Pers ağırlık sisteminden esinlenilerek üretildiği ve Atina sikkeleri ile değişimde kolaylık sağlaması için oluşturulduğu düşünülmektedir.²⁴ Pers egemenliğinde olmasına rağmen kendi adına sikke darbettirmesi büyük ölçüde özgürlüğünü koruduğunu göstermektedir.²⁵

Kilikia bölgesi darpları üzerindeki Hellence ve Aramice lejandları inceleyen Casabonne, sikkeler üzerinde Hellence lejandların üç farklı formda yer aldığını tespit eder. Birincisi, ΣΟΛΕΩΝ örneğinde de gördüğümüz genetik çoğul formda, Mallos kentinde istisnai bir durum olarak -ΤΑΝ, -ΤΗΣ son ekleriyle yer alır (ΜΑΛΛΟΤΗΣ). Son olarak Nagidos, Kelenderis, Soloi ve Holmoi gibi kentlerin sikke lejandlarında -ΙΚΟΝ son eki de görülmektedir (ΣΟΛΙΚΟΝ).²⁶ Waddington, genetik çoğul ile biten lejandların kentlere ait bir tür yerel otonominin işareti olduğunu ve neutrum tekil lejandların dışarıdan bir otoritenin, yani Pers satrabının varlığını ifade ettiğini ileri

Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 2-5 Novembre 1999, Varia Anatolica XIII, 2001, ss. 505-506; Magie, a.g.e., ss. 273-274; Yağcı, a.g.e., s. 285.

²¹ Appianos, *Mithridateios*, kullanılan metin ve çeviri: *Appian's Roman History*, H. White I-IV. Cambridge, Mass.-Londra 1912-1913, 96, 115; Cassius Dio, *Rhomaika*, kullanılan metin ve çeviri: *Dio's Roman History*, E. Carry. I-IX, Londra 1969, XXXVI. 37.

²² *Inscriptiones Graecae Ad Res Romanas Pertinentes*, Temus Tertius III, R. Cagnat – G. Lafaye, Paris 1906, s. 336, Nr. 869.

²³ C. M. Kraay, *Archaic and Classical Greek Coins*, Londra 1976, s. 278.

²⁴ Bu konudaki tartışma için bk. : O. Casabonne (ed.), *Mécanismes et innovations monétaires dans l'Anatolie achéménide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII, 2000.*

²⁵ A. H. M. Jones, *The Greek City from Alexander to Justinian*, Oxford 1966, s. 196.

²⁶ Casabonne, *a.g.e.*, s. 55

sürer.²⁷ Ancak bu varsayımı her kent için doğrulamak çok kolay değildir. Soloi genetik çoğulu kullanırken neden Kelenderis, Holmoi, Tarsos ve Mallos'un genetik çoğulu hiç kullanmamış olmaları konusunda hala tatmin edici bir cevap bulunmamaktadır. Hellen lejandlarının seçilmesinde kültürel (gelenek, lehçe) ve ekonomik nedenler etkili olmuş olmalıdır. Bunlar tam olarak bilinmeden lejandların neden farklılık gösterdiğini bilmek mümkün değildir.²⁸

Soloi'un bastığı ilk sikkelerde en eski tip okçu figürü, okçu başı ve diz çökmüş okçu olarak karşımıza çıkar.²⁹

Diz çökmüş okçu/Amazon ikonografyası uzun süre tartışma konusu olmuştur. Okçu erkekten Amazon'a kadar çeşitli yorumları içeren bu ikonografi tartışması Babelon, Imhoof-Blumer, Robinson, Bovon ve Casabonne tarafından değerlendirilmiştir.³⁰ Varılan son noktada bu bir Amazondur ve Strabon'un da belirttiği gibi Kilikia'da öldürülen Kimmer kralı ile alakalıdır.

Bu tip V. yüzyılın üçüncü çeyreğinde yani yaklaşık MÖ. 465 yılına doğru basılmaya başlamıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan beş sikke bu döneme aittir (kat. no. 1-5). 1 ve 2 no'lu sikkelerde ön yüzde okçu betimi ve arka yüzde de üzüm salkımı resmedilmiştir. Okçu figürü yarı diz çökmüş, başında konik bir tiara, iki eliyle bir yay/ok tutarken, yayını sınavarken veya tuttuğu oka/yaya doğru bakar vaziyette, oktanlığı/sadağı yanında asılı olarak görülmektedir. 3, 4 ve 5 no'lu sikkelerde okçu yahut Amazon başı yer alır. Bu sikkelerde okçu başı, kulakları hizasında küçük kanatlarla süslü konik bir tiara takarken görülmektedir. Bu gruptaki sikkelerden 2 no'lu sikkenin arka yüzünde *ethnikon* ΣΟΛΕΩΝ ya da ΣΟΛΙΚΟΝ olması gerekirken [A]ΓΧΙΑΛ[A] olarak okunabilmektedir. Pers standardında basılan bu sikke tipolojik olarak bir Soloi sikkesidir. Ancak lejand Hellence "Ankhiala" olarak okunmaktadır. Dolayısıyla bu sikkenin Soloi sikkesi olmadığı ancak kentün hemen yakınında Arrianos ve Strabon'un bahsettiği Ankhialos olarak bilinen yerleşime ait olduğu düşünülebilir.³¹ Literatürde bu sikke ile birbirine çok yakın zaman diliminde basılan, ancak Aramice lejand taşıyan ve Soloi'a atfedilen sikkeler konusunda iki ayrı tartışma mevcuttur.³² Robinson sikkelerin Soloi'a ait olduğunu ileri sürerken,

²⁷ W.H. Waddington, *Mélanges de numismatique et de philologie*, Paris 1861, ss. 13-14.

²⁸ Kilikia bölgesi kentlerinde sikkeler üzerinde görülen Aramice ve Hellence lejandlar için bk. O. Casabonne *a.g.e.*, ss. 53-56.

²⁹ *SNGCop.* 223, *SNG France 2 Cilicie* 123-136, *BMC Cilicia* 1-11, *SNG Levante Cilicia* 38-41, *SNGAul. Kilikien* 5857-5860, *SNG Paris* 2868.

³⁰ Strabon, *a.g.e.*, I 3, 21; E. Babelon, *Traité des monnaies grecques et romaines*, Deuxieme partie: Description historique, Vol. II, Paris 1910; A. Bovon, "La representation des guerriers perses et la notion de Barbare dans la première moitié du Ve siècle", *Bulletin Correspondance Hellenique* 87 (1963), ss. 579-602; F. Imhoof-Blumer, *Kleinasiatische Münzen*, 1901-1902 Vienna; E.S.G. Robinson, "The Archer of Soloi in Cilicia", *Anatolian Studies* (1923), ss. 355-357; Casabonne, *a.g.e.*

³¹ Strabon, *a.g.e.*, XIV 3, 9-10, Arrianos, *a.g.e.*, s. II 5, 4.

³² E.S.G. Robinson, "Greek Coins Acquired by the British Museum 1938-1948", *Numismatic Chronicle* 6 (1948) vol. 8, ss. 43-59.

Casabonne Aramice lejandlı bu sikkelerin Soloi'a değil, ayrı bir yerleşim yeri olarak Ankhialos'a ait olduğunu savunur.³³ Diğer yandan Forlanini ise, Ankhialos'un Soloi'un eski yerel adı olduğunu dolayısıyla sikkelerin aynı kente ait olduğunu ileri sürer.³⁴ Dolayısıyla söz konusu sikke, üzerinde düşünülmesi gereken pek çok soruyu beraberinde getirmektedir.³⁵

Klasik dönem sikkelerinin arka yüzünde, çoğu zaman kare incusta filizli ve yapraklı olmak üzere çeşitli şekillerde betimlenmiş üzüm salkımı görülür. Üzüm salkımı Küçük Asia'da Tralleis, Nysa, Ephesos, Philadelphia, Temnos gibi pek çok kentte kullanılan bir semboldür.³⁶ Bu durum Dionysos kültü ile ilgilidir. Kentin Hellenistik dönem ve Roma İmparatorluk dönemindeki sikkelerinde de Dionysos tipi görülmektedir.³⁷

Okçu figürü MÖ. IV. yüzyılın başında yerini Tanrıça Athena tipine bırakır.³⁸ Söz konusu sikkeler MÖ. 380'e tarihlenen iki defnede (IGCH 1259 ve CH VIII, 91) karşımıza çıkmaktadır.³⁹ Farklı kataloglarda tarihlendirmeler değişiklik göstermektedir.⁴⁰ Müzedeki iki sikke bu döneme tarihlidir (kat. no. 6-7). Kent tanrıçası olan Athena, müzedeki örneklerde de, bu dönem sikkelerinde genel olarak görüldüğü gibi sorguçlu ve griffonlu olarak Attika tipi miğferle betimlenmiştir.⁴¹ Sikkelerin arka yüzünde kare incusta filizli üzüm salkımı yer almaktadır. Attika tipi miğfer ile görülen Athena tipi MÖ. c. IV. yüzyılın ikinci çeyreğinde sona erer. Bu dönemde Kilikia bölgesindeki özerk bir krallık olan Syennesis kralı, Kyros'un Kilikia kapılarından geçmesine engel olmadığı, ona gösterdiği ilgi ve yardımlardan dolayı, Pers yönetimi tarafından cezalandırılır. Tacı ve tahtı elinden alınarak, özerk Kilikia Krallığı tam bağımlı olarak Persepolis'e bağlanır. Böylece MÖ. 401'den itibaren Syennesis Hanedanı ve Kilikia Krallığı sona erer.⁴² Kilikia bölgesindeki bu özerk krallığa son verilmesinden sonra Soloi, Mallos kentinde de görüldüğü gibi ön yüzde boynunda aslan

³³ O. Casabonne – M. Forlanini – A. Lemaire, "Ingirâ (Cilicie). Numismatique et géographie historique", *Revue belge de numismatique* 147 (2001), ss. 57-66.

³⁴ Casabonne – Forlanini – Lemaire, *a.g.e.*, ss. 60-66.

³⁵ H. Güncy, "Same type, different legend: Anchiâle or Soloi?", *Adalya XVIII* (2014), ss. 45-54.

³⁶ O. v. Vacano, *Typenkatalog der antiken Münzen Kleinasiens*, Berlin 1986, ss. 178, 285, 271.

³⁷ *SNG Levante Cilicia 883; BMC Cilicia 11.*

³⁸ Kraay, *a.g.e.*, s. 284; *SNG France 2 Cilicie* 164-174, *SNG Paris* 2873, *SNGAul.Kilikien* 5864-5868, *SNG Levante Cilicia* 43-45; *BMC Cilicia* 14-23; *SNGCof.* 231-233.

³⁹ F. De Callatay 2000, "Les monnayages ciliciens du premier quart du IVe s. av. J.-C.", O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monétaires dans l'Anatolie achéménide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII*, 2000, s. 117.

⁴⁰ Örneğin *SNGAul.Kilikien* ve *SNG Levante Cilicia*'da MÖ. 400-350; *SNG France 2 Cilicie*'de MÖ. 385-350 verilmiştir.

⁴¹ MÖ. IV. yüzyıla tarihlenen Attika tarzı iki mezar steli için bk. G. Dagron – D. Feissel, *Inscriptions de Cilicie*, Paris 1987, ss. 57-63 N. 23 (Foto 24).

⁴² Ksenophon, *Hellenica* III, 1, 1; *Anabasis* I 2; 12; 21-27, VI 8, 25.

postundan başlık ile Herakles ve arka yüzde Pers tiarası ile sakallı satrap başının yer aldığı sikkeler basar.⁴³

MÖ. IV. yüzyılın II. yarısında Soloi, Athena tipi sikkelerini yeniden basmaya başlar.⁴⁴ Tipolojide görülen en belirgin değişiklik daha önce kullanılan Attika miğferinin yanı sıra Korinth miğferinin de yer almasıdır. Ayrıca kentin bu dönem sikkelerinde magistratus isimleri görülmektedir. Müze koleksiyonunda bulunan iki bronz sikke bu döneme tarihlenmekte ve ön yüzlerinde Attika miğferli Athena başı, arka yüzde ise üzüm salkımı bulunmaktadır (kat. no. 8-9). Farklı dönemlerde görülen Tanrıça Athena tipi, Soloi'ü kuran Lindoslularla ilişkilidir. Lindos'ta güçlü bir Athena kültü vardı. Athena Lindia Tapınağı da bunun önemli bir göstergesidir. Soloi'a yerleşen Lindoslular Athena kültürünü burada da sürdürmüş görünmektedir.⁴⁵ Gladiss'e göre MÖ. IV. yüzyıla tarihlenen yazıtta geçen Athenadotos adı kentte Athena kültürünün varlığını kesinleştirmektedir.⁴⁶ Son olarak Soli Höyük'te yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Arkaik döneme ait kaplama levhaları akropolde bir Hellen tapınağının varlığına işaret etmektedir. Kent tanrıçası Athena olduğundan tapınağın da Athena'ya ait olduğu ileri sürülmektedir.⁴⁷

b. Hellenistik Dönem

Bu dönemdeki Soloi sikkeleri üç kısma ayrılır. Bunlardan ilki Büyük İskender'e ve Balakros'a ait sikkeler, ikincisi kente ait sikkeler, üçüncüsü Hellenistik krallıklara ait sikkelerdir.⁴⁸ Hellenistik dönemde genel olarak gümüş ve bronz sikke basılmıştır.

Büyük İskender ve Balakros'a ait sikkelerden sonra⁴⁹, Soloi kendine ait sikkeleri MÖ. III. yüzyılın başından itibaren yeniden basmaya başlar. Bu sikkeler I. yüzyıla

⁴³ *SNGAul.Kilikien* 5862-5863, *SNG France 2 Cilicie* 159-163, *BMC Cilicia* 26; *SNG Levante Cilicia* 49.

⁴⁴ *SNG France 2 Cilicie* 177-187; *SNG Levante Cilicia* 47-48; *SNGAul.Kilikien* 5870-5872; *BMC Cilicia* 28-33. Hem Soloi hem de diğer Kilikya kentlerinin MÖ. V. ve IV. yüzyıllardaki sikke darparları ağırlık sistemleri, ikonografyaları, lejandları ve kontrmarklar hakkında bk. O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monétaires dans l'Anatolie achéménide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII*, 2000.

⁴⁵ Yağcı, *a.g.e.*, ss. 286-287. 2000 yılında Soloi'da yapılan kazılarda Athena betimli ve Athena yazıtlı Megara kâseleri bulunmuştur.

⁴⁶ Gladiss, *a.g.e.*, ss. 175-181 (Foto 27).

⁴⁷ Yağcı-Kaya, *a.g.e.*, ss. 141-143.

⁴⁸ Bu dönem sikkeleri için bk. E.T. Newell, *The Coinage of the Western Seleucid Mints*, New York 1941, s. 70; A. Houghton, *Coins of the Seleucid Empire from the Collection of Arthur Houghton*, The American Numismatic Society, New York 1983, ss. 513-529; "The Royal Seleucid mint of Soloi", *Numismatic Chronicle* CXLIX (1989), ss. 43, 53-78; O. Mørkholm, "Seleucid Coins from Cilicia ca. 220-150 B.C.", *The American Numismatic Society Museum Notes* 11 (1964), ss. 53-62; M. Price, *The coinage in the name of Alexander the Great and Philip Arrhidæus: A British Museum catalogue*, Zürich/Londra 1991.

⁴⁹ *SNG Levante Cilicia* 52-53, *SNG France 2 Cilicie* 196-198, *SNGAul.Kilikien* 5873. Ayrıca bk. E. T. Newell "Tarsos under Alexander", *American Journal of Numismatics* 52 (1918), ss. 69-116; H. v. Aulock, "Die Prägung des in Kilikien", *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 14 (1964), ss. 79-82.

kadar devam eder.⁵⁰ İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki onsekiz sikke, kentin MÖ. II. ve I. yüzyıllarda bastığı sikkelerdir (kat. no. 10-28). Müzedeki sikkelerin ön yüzünde dönemin sikke tipolojisine uygun olarak Korinth veya Attika miğferli Athena, Artemis, Şehir tanrıçası (Tykhe) ve Helios görülür. Athena ve Artemis kentin sütunlu caddesindeki sütun başlıklarında betimlenen tanrıçalar arasında yer almaktadır.⁵¹ Yine, daha sonra imparatorluk dönemi sikkelerinde de arka yüzde görülen Helios tipi, kenti kuranların "Tanrı Helios'un yeri" olan Rhodos'tan (Lindos) geldiklerini düşündüğümüzde şaşırtıcı olmaz. Müzedeki sikkelerden 20 ve 24 no'lu sikkeler üzerinde gül kontrmarkı bulunmaktadır. Kontrmarklar bilindiği gibi sikkenin değerinde yapılan değişikliği ya da sikke basan otoritedeki değişikliği gösterdiği gibi, propaganda amaçlı da basılabiliyordu. Buradaki basılma nedeni net olmamakla birlikte, Rhodos'un sembolü olan gülün kontrmark olarak seçilmesi, yine Soloi'un bu kentle olan bağlantısını akla getirmektedir.⁵² Çünkü tam da MÖ. II. yüzyılda Rhodos gülü sadece kontrmark olarak değil, bahsedildiği gibi arka yüz tipi olarak da karşımıza çıkar. Rhodos'un klasik sikke tiplerinden ön yüzde Helios başı ve arka yüzde Rhodos gülü Soloi sikkelerinde MÖ. II. yüzyıldan itibaren yer almaya başlar.⁵³ Kentin Rhodos ile olan bağlarını bu şekilde sikkelerine yansıtması MÖ. 190 yılındaki Magnesia Savaşı ve ardından taraflar arasında imzalanan Apameia Barışı ile bağlantısını düşündürmektedir. Zira Polybios, aralarında Soloi'un da bulunduğu toprakların Eumenes'e verilmesi tartışılırken, Rhodosluların Roma Senatosu'na gelerek kendilerinin Soloi halkıyla akrabalık bağlarının dikkate alınmasını ve Soloiluların Roma'dan özgürlüklerini, Rhodosluların yardımıyla almalarının doğru olacağını anlattıklarını söyler.⁵⁴ Belki de Soloi, özellikle bu dönemde sikkelerinde Rhodos ile olan bağlarına yer vererek, Rhodosluların kendilerine verdiği desteğin haklılığı konusunda bir çeşit propaganda yapmayı hedeflemişti.

c. Roma Dönemi

Kentin Erken Dönem Roma sikkeleri Pompeius Magnus'un bastığı sikkelerle başlar. Sikkelerin arka yüzünde Pompeius'a veya Pompeiopolis halkına ait anlamına gelen, ΠΟΜΠΗΙΑΝΩΝ, ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, yazılıdır.

⁵⁰ *SNG Levante Cilicia* 856-868; *SNG France 2 Cilicie* 1182-1206; *BMC Cilicia* 35-46; *SNGAul.Kilikien* 5875-5880; *SNGCop.* 240-244.

⁵¹ A. Peschlow-Bindokat, "Zur Säulenstrasse von Pompeiopolis in Kilikien", *Istanbuler Mitteilungen* 25 (1925), s. 391.

⁵² MÖ. IV. yüzyılın ilk yarısında Kilikia sikkelerinde görülen kontrmarklar üzerine önemli bir derleme için bk. De Callataÿ, *a.g.e.*; İskender ve ardıllarının darplarında görülen kontrmarklar için bk. Price, *a.g.e.*; Roma eyalet sikkelerindeki kontrmarklar için bk. C. Howgego *Greek Imperial Countermarks: Studies in the Provincial Coinage of the Roman Empire*, Oxford 1985, s. 169, Nr. 339.

⁵³ *SNG France 2 Cilicie* 1194.

⁵⁴ Polybios, *a.g.e.*, XXI 24; Gladiss, *a.g.e.*, ss. 175-181; Soloi-Rhodos bağlantısı için bk. *Bulletin Épigraohique* 1971, 71.467, *Inscriften Griechischer Städte aus Kleinasien* 38, 1991, Nr. 269 s. 83.

Pompeius döneminde basılan bu sikkelerin tipolojik karakteristiği ön yüzünde Pompeius başı, arka yüzde ise elinde çelenk ile betimlenen Nike figürü ya da Nike tutan oturan Athena tipidir.⁵⁵ Sikkelerde ayrıca memur adları da bulunur. Pompeius kentin kurucusu olarak ön yüzde ölümünden sonra da (Tiberius, Domitianus, Nero ve Marcus Aurelius dönemlerinde) basılmıştır.⁵⁶ Bu sikkelerde sikkenin basıldığı tarih yer alır.⁵⁷

İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki iki sikke ön yüzde Pompeius başı, arka yüzde çelenkle sağa ilerleyen Nike figürünü taşır ve Pompeius döneminde basılmıştır (kat. no. 29-30). 31 no'lu sikkenin ön yüz tipi ise Marcus Antonius'u da çağrıştırmaktadır. Ancak sikke üzerinde Marcus Antonius dönemini işaret eden herhangi bir tarih okunamamıştır. Bu sikkedeki ön yüz *SNG Levante Cilicia* cildindeki 877 no'lu sikke ile büyük benzerlik göstermektedir. Ancak SNG cildindeki bu sikkenin arka yüzünde oturan ve elinde Nike tutan Athena figürü yer almaktadır. BMC kataloğunda 53-54 numaralı sikkelerinde, ön yüz portreleri Hill tarafından Marcus Antonius'a atfedilmiştir.⁵⁸ Ancak, Boyce Roma Cumhuriyet döneminde basılan Pompeiopolis sikkelerinde tamamen Pompeius başının basıldığını dolayısıyla bunun Marcus Antonius olamayacağını savunur.⁵⁹ Ayrıca Pompeius şehrin kurucusu olarak Roma İmparatorluk döneminde kentin Marcus Aurelius sikkelerinin ön yüzünde de yer almıştır.⁶⁰

Soloi-Pompeiopolis'in yarı otonom imparatorluk dönemi sikkeleri İmparator Nero (MS. 54-68) ile başlayıp Trebonianus Gallus (MS. 251-253) ile biter. Domitianus dönemine kadar olan sikkelerinde magistratus isimleri görülmektedir. Geç dönem sikkelerinde değer birimi AÇ (=6 assaria) yer almaktadır.⁶¹

Soloi-Pompeiopolis'in bronz olarak bastığı Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinin ön yüzünde imparatorların baş ya da büstleri ile imparatorların isim ve

⁵⁵ *SNG Levante Cilicia* 875-885; *BMC Cilicia* 47-49, 52-53; *SNG France 2 Cilicie* 1212-1217, *SNGAul. Kilikien* 5884-5888; *SNGCop.* 245-246.

⁵⁶ *RPC I*, 4001-4003; Valverde "La cecca de Pompeiopolis y Pompeyo Magno", *Gaceta Numismática* 164 (2007), s. 4.

⁵⁷ Bu konu için bk. A. A. Boyce, "The Harbour of Pompeiopolis. A Study in Roman Imperial Ports and Dated Coins", *American Journal of Archaeology* 62 (1958), ss. 67-78; "Festal and Dated Coins of Empire: Four Papers", *Numismatic Notes and Monographs* 153, American Numismatic Society, New York 1965; "The Foundation Year of Pompeiopolis in Cilicia. The Statement of a problem", *Hommages Renard*, vol. 3.2 (1969), ss. 87-103.

⁵⁸ *BMC Cilicia*, s. 152.

⁵⁹ A. A. Boyce, "The Coins of Pompey's Pirate City", *American Journal of Archaeology* 56 (1952), s. 171.

⁶⁰ Valverde 2007, 9-10. Pompeius'un Soloi darpları konusunda Valverde'nin diğer makaleleri için bk. Valverde, "Sobre una Emision de Pompeyo Magno en Pompeiopolis (BMC 48 = RPC 14001)", *Gaceta Numismática* 164 (2007), 249-251; "Novedades acerca de la cecca de Pompeiopolis y Pompeyo Magno", *Varia nummorum* (2012), ss. 91-95.

⁶¹ B. V. Head, *Historia numorum: a manual of Greek numismatics*, Londra 1967, 728-729.

unvanları yer alır. Kent sikkelerinde arka yüz tipi olarak Athena, Apollon, Artemis, Asklepios-Hygieia, Dionysos, Helios, Poseidon, Sounias, Şehir Tanrıçası/Tykhe ve Zeus tipleri görülür.⁶² Arka yüzde çoğul genitif olarak halkın adı (ethnikon) ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ve bazen de ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΤΩΝ olarak okunmaktadır. Roma kent sikkeleri Nagidos kazısında 1 adet⁶³, Anamur Müzesi'nde 6⁶⁴, Hatay Müzesi'nde 6⁶⁵, Silifke Müzesi'nde 16 kadar Hellenistik ve Roma dönemine tarihli Soloi sikkesi tespit edilmiştir.⁶⁶ Son olarak Antiokheia'da yapılan kazılarda Soloi'un Roma dönemine tarihli sikkeleri ele geçmiştir.⁶⁷ Bu durum Soloi sikkelerinin Kilikia Bölgesi ve civarında dolaşımında olduğuna işaret eder.

Müze koleksiyonunda bir adet sikke Roma İmparatorluk dönemine tarihlenmektedir. Sikke üzerindeki aşırı korozyon nedeniyle kesin olarak dönem tespitini yapmak güçtür (kat. no. 32). Ne var ki ön yüzdeki lejandan okunabildiği kadarıyla Trebonianus Gallus'a ait bir sikke olduğu tahmin edilmektedir. Arka yüzde ise, muhtemelen ayakta duran bir Dionysos betimi bulunmaktadır.

Son olarak, kataloğun sonunda yer alan 33 ve 34 no'lu sikkelere mevcut kataloglarda rastlanılmamıştır. Bu sikkelere, Silifke, Anamur, Mersin müzeleri sikke koleksiyonlarında⁶⁸, Soloi kazılarında⁶⁹ ve bölgedeki diğer kazılarda (Elaiussa Sebaste, Nagidos) bulunmuş sikkeler arasında da rastlanılmamıştır.⁷⁰ Bu nedenle ön

⁶² Arka yüz tiplerine göre: Apollon, *SNG Levante Cilicia* 890, *SNGAul.Kilikien* 5894-5895; *SNG France 2 Cilicie* 1243-1246, *BMC Cilicia* 63-64. Artemis, *BMC Cilicia* 67, *SNG Levante Cilicia* 896, *SNGAul.Kilikien* 5896. Asklepios, *SNG France 2 Cilicie* 1242, *SNG Levante Cilicia Suppl. 1* 1 246. Athena, *SNG Levante Cilicia Suppl.1*, 239, *SNG Levante Cilicia*, 887, *SNG France 2 Cilicie*, 1218-1226, 1239, *SNGAul.Kilikien* 5891. Dionysos, *SNG Levante Cilicia* 889, 891, *SNGCop.* 248, *BMC Cilicia* 65, *SNG France 2 Cilicie* 1251. Helios, *BMC Cilicia* 66, *SNG France 2 Cilicie* 1253. Poseidon, *BMC Cilicia* 62. Sounias, *SNG Levante Cilicia Suppl.1*, 244, *SNG France 2 Cilicie*, 1233, *BMC Cilicia* 58. Tykhe, *SNG France 2 Cilicie* 1234, 1240, 1241, 1248. Zeus, *BMC Cilicia* 59-60, *SNG France 2 Cilicie* 1235.

⁶³ O. Tekin, "Sikkeler", S. Durugönül (ed.), *Nagidos = Results of an excavation in an ancient city in rough Cilicia, Nagidos = Dağlık Kilikia'da bir antik kent kazısının sonuçları*, Adalya Ekyayın Dizisi 6, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2007, ss. 435-436.

⁶⁴ *SNG Turkey 2*, Nr. 320-325.

⁶⁵ K. Butcher, "Some Cilician Coins in Hatay Museum", C. S. Lightfoot (ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, Oxford 1991, s. 184, Nr. 7-12.

⁶⁶ A. Polosa, "The Coins", E. E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste III. L'agora Romana*, İstanbul 2010, s. 180.

⁶⁷ D. B. Waage, *Antioch on the Orontes. Vol. IV.2. Roman, Byzantine and Crusader Coins*, Princeton 1952.

⁶⁸ *SNG Turkey 2*; Polosa, a.g.e.

⁶⁹ Yazar tarafından Soloi kazı sikkelerini çalışan Prof. Dr. Oğuz Tekin ile yapılan görüşmede, bu sikkelere Soloi kazı sikkeleri arasında rastlanılmadığı öğrenilmiştir.

⁷⁰ O. Tekin, "Monete provenienti dallo scavo", E. E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste I. Campagne di scavo 1995-1997*, L'Erma di Bretschneider, Roma 1999, ss. 319-326; "Catalogue of the Excavation Coins Found in the Campaigns of 1998 and 1999", E. E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste II. Un porto tra Oriente e Occidente*, L'Erma di Bretschneider, Roma, 2003, s. 541-556; Butcher, a.g.e. K. Butcher, "Some rare or unpublished Cilician coin types", *Numismatic Circular* 101 (1993); T. Göktürk, "Small coins from Cilicia and Surrounding", O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monétaires dans l'Anatolie achéménide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 22-23 Mai 1997*, *Varia Anatolica* XII, 2000, ss. 143-151;

ve arka yüz olmak üzere bir bütün olarak düşünüldüğünde bu sikkelerin nadir oldukları anlaşılmaktadır. 33 no'lu sikkede ise kent'in Roma dönemi lejandı olan ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ sadece bir kaç harf olarak tespit edilmektedir. Ön yüzde Artemis, arka yüzde ise büyük bir üzüm salkımı bulunan bu bronz sikkenin tipolojisi, Soloi'un MÖ. II.-I. yüzyıllarda bastığı sikkelerle benzerlik gösterir ve sikkenin bu dönemde basılmış olabileceğine işaret eder.

34 no'lu sikkede ise herhangi bir lejand okunamamıştır. Lejand görülmemesine rağmen tipolojik açıdan değerlendirildiğinde sikke bir Soloi darbidir. Bu sikkenin ön yüzünde altı ışınlı yıldız, arka yüzde ise Dioskurların başlıklarının ortasında bir bereket boynuzu betimlenmiştir. Yıldız sembolü özellikle Dioskurlarla birlikte bu dönem sikkelerinde arkayüz tipi olarak yaygın bir şekilde kullanılır. Bu sikkelerde Dioskurların başlıkları üzerinde sekiz ışınlı yıldız tasvir edilmiştir (kat. no. 16-19). Bilindiği gibi, mitolojiye göre Zeus'un ikiz oğulları Kastor ve Polydeukes gökyüzünde birer yıldızla dönüştürülerek ölümsüzleştirilir. Altı ışınlı yıldız arka yüz tipi olarak Pompeius dönemi sikkelerinde görülür.⁷¹ Yine Pompeius adına basılan sikkelerin ön yüzünde Pompeius başının arkasında altı ve sekiz ışınlı yıldız bulunmaktadır.⁷² Sikkenin ön yüzünde bulunan altı ışınlı yıldız Soloi'un Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde arka yüz tipi olarak da sıklıkla kullanılmıştır.⁷³

Sonuç

Bu çalışmada İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan yayımlanmamış 34 sikke incelenmiştir. Müzedeki Soloi sikkeleri sayıca çok fazla olmamakla birlikte, sikkeler Soloi'un bastığı Klasik dönem sikkelerinden Roma eyalet darplarına kadar geniş bir zaman dilimine yayılmakta ve kent'in uzun süren sikke basma geleneğini büyük ölçüde yansıtmaktadır. Sikkelerin buluntu yerlerinin bilinmemesi bir sirkülasyon çalışmasını mümkün kılmakla beraber gerek çevre müzelerde gerekse kazılarda Soloi sikkelerinin tespiti kent sikkelerinin bölgede dolaşımında olduğuna işaret eder. Yine de daha detaylı bir sirkülasyon çalışmasına ihtiyaç vardır.

Soloi kentinin tarihsel gelişimi ve politik yaşamı konusunda da bilgiler sunan müzedeki Soloi sikkelerinden şüphesiz en önemlileri, bu çalışma kapsamında şu ana kadar yapılan araştırmalarda başka örneklerine rastlanmayan 2, 33 ve 34 no'lu sikkelerdir. Bu sikkeler görünüşe göre nadirdir. Ancak ünik olduklarını ileri sürmek erken bir kanı olacaktır. Bu nedenle özellikle söz konusu sikkelerin durumunun belirlenmesi için gerek müzelerden gerekse numismatik alanındaki akademik çevreden gelecek eleştiri ve katkılar önem taşımaktadır.

B. Tahberer, "Some unpublished and rare coins from ancient Cilicie", *The Celator* 10, (2001), vol. 15, 24-28; M. Arslan, "Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Roma Dönemi Kilikia Şehir Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1992 Yılı*, 1993, ss. 197-255.

⁷¹ D. Scar, *Greek Coins and Their Values*, Londra 1979, s. 5657.

⁷² *BMC Cilicia* 48.

⁷³ *SNG PP*: 1128, *SNG Levante Cilicia* 886, *BMC Cilicia* 56.

KATALOG

Öy. : Sola diz çökmüş okçu/Amazon, yanında sadak, sağ boşlukta Satyr başı (?), (sikke kırık).

Ay. : ΣΟΛΕ.

Üzüm salkımı; sol boşlukta sinek. Kare incus, noktalı bordür.

1. Env. No. : 8717; AR Stater 10.35 17/21 mm ↓ (Resim 1).

SNGAul.Kilikien 5858.

Öy. : Okçu/Amazon, sola yarı diz çökmüş, sol bacağı ileride, iki elinde yay, yanında sadak.

Ay. : [A]ΓΧΙΑΛ[A].

Üzüm salkımı, sağ boşlukta sinek. Kare incus, noktalı bordür.

2. Env. No. : K.D. 650-1787, AR Tetrobol 3.16 12/13 mm ↗ (Resim 2).

Babelon, *a.g.e.*, Nr. 538. Ay. ΣΟΛΕΩΝ.

SNG France 2 Cilicie 123. Ay. ΣΟ.

Öy. : Okçu/Amazon başı, sola, küçük kanatlarla süslenmiş sivri uçlu başlık ile.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Üzüm salkımı; sağ boşlukta sinek.

3. Env. No. : KD. 98a-710 AR Obol 0.65 8/9 mm → (Resim 3).

4. Env. No. : 8720 AR Hemiobol 0.29 6 mm → (Resim 4).

5. Env. No. : 8721 AR Hemiobol 0.27 6/7 mm ← (Resim 5).

SNGAul.Kilikien 5860.

SNG Levante Cilicia 42.

Öy. : Athena başı, sağa; griffonlu ve sorguçlu Attika miğferi ile.

Ay. : Σ[O]ΛΙ.

Üzüm salkımı, diagonal kare incus.

6. Env. No. : 8718 AR Stater 9.67 20 mm ↑ (Resim 6).

SNG France 2 Cilicie 167.

SNG PfpS 1119.

SNG Levante Cilicia 43-45.

7. Env. No. : 8719 AR Obol 0.64 9 mm ← (Resim 7).

BMC Cilicia 20.

Babelon, *a.g.e.*, Nr. 1433.

Öy. : Athena başı, sağa, çalılı, griffonlu Attika miğferi ile.

Ay. : ΣΟ[---].

Üzüm salkımı.

8. Env. No. : K.D. 762-1773 AE 1.66 13 mm ↗ (Resim 8).

9. Env. No. : 13539 AE 1.70 12 mm ↑ (Resim 9).

SNG Levante Cilicia 856.

Öy. : Athena başı, sağa.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Yıldırım üzerinde kartal, solda monogram.

10. Env. No. : K.D. 938-199 AE 2.87 15 mm ↗ (Resim 10).

11. Env. No. : K.D. 757-260 AE 2.69 14/15 mm ↑ (Resim 11).

12. Env. No. : K.D. 762-1720 AE 2.48 13/15 mm ↑ Ay. Solda monogramlar. (Resim 12).

13. Env. No. : K.D. 762-1721 AE 2.69 17/18 mm ↑ Ay. Solda monogramlar. (Resim 13).

14. Env. No. : 8723 AE 2.65 14/15 mm ↑ (Resim 14).

15. Env. No. : K.D. 650-1314 AE 6.25 14/15 mm ↑ Ay. Üstte monogram (Resim 15).

SNG Levante Cilicia 861.

SNG Levante Cilicia 864.

Öy. : Şehir tanrıçasının örtülü ve sur taçlı büstü, sağa.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ EP.

Dioskurların başlıkları, üzerinde birer yıldız. Alt boşlukta monogram veya harfler.

16. Env. No. : 8724 AE 8.62 22 mm ↑ Ay. ΣΟΛΕΩΝ. Monogram (Resim 16).

17. Env. No. : 14423 AE 5.56 21/22 mm ↑ (Resim 17).

18. Env. No. : K.D. 650-1312 AE 3.97 18/20 mm ↑ (Resim 18).

19. Env. No. : K.D. 1523/47 AE 5.68 19 mm ↑ (Resim 19).

SNG Levante Cilicia 866-868.

SNG PfpS 1123. Ay. Lejand kaide üzerinde.

SNGAul.Kilikien 5879.

Öy. : Athena büstü, sağa.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Üzüm salkımı.

20. Env. No. : K.D. 762-1774 AE 2.64 15/16 mm ↗ **Öy.** Solda kontrmark, gül. (Resim 20).

21. Env. No. : 13540 AE 4.31 15 mm ↑ Ay. ΣΟ, monogram (Resim 21).

22. Env. No. : 13636 AE 1.69 13 mm ↑ (Resim 22).

SNG Levante Cilicia 856.

Öy. : Athena başı, sağa.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Dionysos, boğa boynuzları ile, sakallı, ellerinde kantharos ve thyrsos. Sağ boşlukta baykuş, solda, monogram.

23. Env. No. : K.D. 762-1775 AE 4.94 18/19 mm ↑ (Resim 23).

SNG Levante Cilicia 862.

SNG PfpS 1121.

Öy. : Artemis büstü, sağa, omzunda sadak.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Athena, ayakta, sola, ellerinde kalkan ve yıldırım.

24. Env. No. : 8725 AE 7.47 22 mm ↑ **Öy.** Solda monogram ve kontrmark, gül. Ay. Σ. Solda monogram (Resim 24).

25. Env. No. : K.D. 762-1723 AE 7.59 21/23 mm ↑ Ay. Solda monogram (Resim 25).

26. Env. No. : K.D. 762-1722 AE 9.49 22/23 mm ↑ Ay. Solda monogram. (Resim 26)

27. Env. No. : 650-1315 AE 7.70 22 mm ↑ (Resim 27).

SNG Levante Cilicia 859-860.

SNG PfpS 1120.

Öy. : Işın taçlı Helios başı, sağa.

Ay. : ΣΟΛΕΩΝ.

Athena, oturur vaziyette, kalkana dayanmış, elinde Nike.

28. Env. No. : 8726 AE 12.24 26/27 mm ↑ (Resim 28).

SNGCop. 244.

BMC Cilicia 45.

SNG Levante Cilicia 873-874.

Öy. : Pompeius başı, sağa.

Ay. : ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Nike, elinde palmiye dalı ve çelenk.

29. Env. No. : 8727 AE 6.98 19 mm ↑ Ay. ΠΟΜΠΗΙ---, sağ boşlukta monogram; (Resim 29).

30. Env. No. : 8728 AE 6.87 20/21 mm ↑ Ay. [----][ΠΗΙΟ[----]].sağ boşlukta monogram (Resim 30).

31. Env. No. : 8729 AE 5.77 18/21 mm ↑ Ay. ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΤΩΝ. (Resim 31).

SNG Levante Cilicia 880-882.

Öy. : AV CE Γ OVIBI[----].

İmparator büstü, sağa (Trebonianus Gallus ?).

Ay. : ΠΟΜΠΗ--ΠΟΛΙΤΩΝ.

Dionysos, ayakta, cepheden, solda monogram.

32. Env. No. : 8731 AE 17.24 30/31 mm ↑ (Resim 32).

SNG Levante Cilicia 897, 1173.

SNG France 2 Cilicia 1255.

Öy. : Artemis başı, sağa.

Ay. : Π---ΗΙΟΠ-----ΩΝ.

Üzüm salkımı.

33. Env. No. : K.D. 650-1311 AE 1.59 13/14 mm ↑ (Resim 33).

Öy. : Altı ışınlı yıldız: noktalı bordür.

Ay. : Lejand yok ya da silik.

Dioskurların başlıkları, ortada bereket boynuzu, noktalı bordür.

34. Env. No. : K.D. 757-753 AE 1.29 13/14 mm ↑ (Resim 34).

KAYNAKLAR

Antik Edebi Kaynaklar

Appianos, *Mithridateios*, kullanılan metin ve çeviri: *Appian's Roman History*, H. White I-IV. Cambridge, Mass.-Londra 1912-1913, (The Loeb Classical Library).

Arrianos, *Anabasis*, kullanılan metin ve çeviri: *Arrian*, P. A. Brunt, I-II. Cambridge, Mass. Londra 1976, (The Loeb Classical Library).

Cassius Dio, *Rhomaika*, kullanılan metin ve çeviri: *Dio's Roman History*, E. Carry. I-IX., Londra 1969, (The Loeb Classical Library).

Herodotos, *Historia*, kullanılan metin ve çeviri: *The Histories*, A. D. Godley, Loeb, Cambridge-Mass., Londra 1920-1957.

Klaudios, Ptolemaios, *Geographika Hyphegesis*, kullanılan metin ve çeviri: *Geography of Ptolemy*, E. L. Stevenson, New York 1932.

Ksenophon, *Anabasis, Hellenica*, kullanılan metin ve çeviri: *Hellenica; Anabasis; Symposium; Apology*, C. L. Brownson and O. J. Todd, Londra, New York 1918-1922, (The Loeb Classical Library).

Livius, *Ab Urbe Condita*, kullanılan metin ve çeviri: *Livy*, E. T. Sage. Londra, New York 1965, (The Loeb Classical Library).

Plutarkhos, *Demetrius*, kullanılan metin ve çeviri: *Plutarch's Lives. Demetrius*. XI. Cambridge, Mass. Londra 1968, (The Loeb Classical Library).

Polybios, *Historiai*, kullanılan metin ve çeviri: *The Histories*, W. R. Paton, I-VI. Cambridge, Mass. Londra 1978. (The Loeb Classical Library).

Strabon, *Geographika*, kullanılan metin ve çeviri: *The Geography of Strabo*, H. L. Jones. I-VIII. 1968. (The Loeb Classical Library).

Numismatik Kataloglar

BMC Cilicia Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia, G. F. Hill, Londra 1964.

RPC I Roman Provincial Coinage, Vol. I: From the death of Caesar to the death of Vitellius (44 BC-AD 69), A. Burnett - M. Amandry - P. P. Ripollès (eds.), British Museum, Bibliothèque Nationale, Londra-Paris, 1992.

SNG Sylloge Nummorum Graecorum.

SNGAul. Kilikien Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Sammlung H. von Aulock, Kilikien 13. Heft, Nr. 5413-6098. Berlin 1966.

SNGAul. Kilikien Nachträge Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Sammlung H. Von Aulock. Nachträge IV. 18. Heft. Kilikien. Nr. 8299-8739. Berlin 1968.

SNGCop. Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals. Lycaonia-Cilicia. Danish National Museum, Copenhagen 1956.

SNG France 2 Cilicie Sylloge Nummorum Graecorum. France 2. Cabinet des Médailles Cilicie, Bibliothèque Nationale, Numismatica Ars Classica, Paris 1993.

SNG Levante Cilicia Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante-Cilicia, E. Levante, P. Weiss, I. Vecchi (eds.), British Academy, Zürich 1986.

SNG Levante Cilicia Suppl. Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante-Cilicia. Supplement 1, E. Levante (ed.), Zürich 1993.

SNG Paris Sylloge Nummorum Graecorum, France, Bibliothèque Nationale, Collection Jean et Marie Delepierre, Paris 1983.

SNG PfPs Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Pfälzer Privatsammlungen 6 Band, Isaurien und Kilikien, Nr. 1-1486. München 2001.

SNG Turkey 2. Anamur Museum, Volume 1. Roman Provincial Coins, O. Tekin - S. Altınoluk (eds.), İstanbul 2007.

Modern Kaynaklar

Arslan, Melih, "Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Roma Dönemi Kilikya Şehir Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1992 Yılığ*, 1993, ss. 197-255.

Aulock, Helmuth von, "Die Prägung des in Kilikien", *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 14 (1964), ss. 79-82.

Babelon, Ernest, *Traité des monnaies grecques et romaines*, Deuxieme partie: Description historique, Vol. II, Paris 1910.

Beloch, Karl Julius, *Griechische Geschichte*², I-IV, Strassburg 1967.

Bovon, Anne, "La representation des guerriers perses et la notion de Barbare dans la première moitié du Ve siècle", *Bulletin Correspondance Hellenique* 87 (1963), ss. 579-602.

Boyce, Aline Abaecherli, "The Coins of Pompey's Pirate City", *American Journal of Archaeology* 56 (1952), ss. 171-172.

"The Harbour of Pompeiopolis. A Study in Roman Imperial Ports and Dated Coins", *American Journal of Archaeology* 62 (1958), ss. 67-78.

"Festal and Dated Coins of Empire: Four Papers", *Numismatic Notes and Monographs* 153, American Numismatic Society, New York 1965.

"The Foundation Year of Pompeiopolis in Cilicia. The Statement of a problem", *Hommages Renard*, vol. 3.2 (1969), ss. 87-103.

Briant, Pierre, *Alexander the Great and His Empire: A Short Introduction*, çev. A. Kuhrt, Princeton 2010.

Butcher, Kevin, "Some Cilician Coins in Hatay Museum", C. S. Lightfoot (ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, Oxford 1991, ss. 181-200.

"Some rare or unpublished Cilician coin types", *Numismatic Circular* 101 (1993).

Casabonne, Oliver, “Conquete perse et phenomene monetaire: L'exemple cilicien” O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monetaires dans l' Anatolie achemenide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d' Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII*, 2000, ss. 21-91.

Casabonne, Oliver – Forlanini, Massimo – Lemaire, Andrew, “Ingirâ (Cilicie). Numismatique et géographie historique”, *Revue belge de numismatique* 147 (2001), ss. 57-66.

Dagron, Gilbert – Feissel, Denis, *Inscriptions de Cilicie*, Paris 1987.

De Callataÿ, François, “Les monnayages ciliciens du premier quart du IVe s. av. J.-C.”, O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monetaires dans l' Anatolie achemenide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d' Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII*, 2000, ss. 92-127.

Erzen, Afif, *Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft*, Leipzig 1940.

Gladiss, Almut von, “Ein Denkmal aus Soloi”, *Istanbuler Mitteilungen* 23-24 (1973-74), ss. 175-181.

Green, Peter, *Alexander to Actium: the historical evolution of the Hellenistic age*, Berkeley-Los Angeles 1990.

Göktürk, Tevfik, “Small coins from Cilicia and Surrounding”, O. Casabonne (ed.), *Mecanismes et innovations monetaires dans l' Anatolie achemenide. Numismatique et histoire. Actes de la table ronde internationale d' Istanbul, 22-23 Mai 1997, Varia Anatolica XII*, 2000, ss. 143-151.

Güney, Hale, *Soloi-Pompeiopolis Sikkeleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

———, “Same type, different legend: Anchiale or Soloi?”, *Adalya XVII* (2014), ss. 45-54.

Head, Barclay Vincent, *Historia numorum: a manual of Greek numismatics*, Londra 1967.

Hild, Friedrich, “Soloi”, *Der neue Pauly* 11 (2001), 703-704.

Houghton, Arthur, *Coins of the Seleucid Empire from the Collection of Arthur Houghton*, The American Numismatic Society, New York 1983.

———, “The Royal Seleucid mint of Soloi”, *Numismatic Chronicle* CXLIX (1989), ss. 15-32.

Imhoof-Blumer, Friedrich, *Kleinasiatische Münzen*, 1901-1902 Vienna.

Howgego, Chris, *Greek Imperial Countermarks: Studies in the Provincial Coinage of the Roman Empire*, Oxford 1985.

Jones, Arnold Hugh Martin, *The Greek City from Alexander to Justinian*, Oxford 1966.

- , *The Cities of the Roman Provinces*, Amsterdam 1983.
- Kraay, Colin Mackennal, *Archaic and Classical Greek Coins*, Londra 1976.
- Magie, David, *Roman Rule in Asia Minor to the end of the third century after Christ, I-II*. Princeton 1950.
- Meyer, Marion, “Cilicia As a Part of the Seleucid Empire the Beginning of Municipal Coinage”, E. Jean – A. M. Dinçol – S. Durugönül (eds.), *La Cilicie: espaces et pouvoirs locaux (2e millénaire av. J.-C.-4e siècle ap. J.-C.). Actes de la table ronde internationale d'Istanbul, 2-5 Novembre 1999, Varia Anatolica XIII 2001*, ss. 505-518.
- Mørkholm, Otto, “Seleucid Coins from Cilicia ca. 220-150 B.C.”, *The American Numismatic Society Museum Notes* 11 (1964), ss. 53-62.
- Myres, John Linton, “The Colonial Expansion of Greece”, B. Burry – S. A. Cook – F. E. Adcock (eds.), *Cambridge Ancient History III*, Cambridge 1954, ss. 641-650.
- Newell, Edward Theodore, “Tarsos under Alexander”, *American Journal of Numismatics* 52 (1918), ss. 69-116.
- , *The Coinage of the Western Seleucid Mints*, New York 1941.
- Olshausen, Eckart, “Soloî”, *Der Kleine Pauly V* (1975), s. 262.
- Özbayoğlu, Erendiz, “Soloî (Cilicia) ve ‘Soloekismus’”, *Olba II* (1999), ss. 209-219.
- Peschlow-Bindokat, Anneliese, “Zur Säulenstrasse von Pompeiopolis in Kilikien”, *Istanbul Mitteilungen* 25 (1925), ss. 373-391.
- Polosa, Annalisa, “The Coins”, E. E. Schneider, *Elaiussa Sebaste III. L'agora Romana*, İstanbul 2010, ss. 164-186.
- Price, Martin, *The coinage in the name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus: A British Museum catalogue*, Zürich/Londra 1991.
- Robinson, Edward Stanley Gotch, “The Archer of Soloî in Cilicia”, *Anatolian Studies* (1923), ss. 355-357.
- , “Greek Coins Acquired by the British Museum 1938-1948”, *Numismatic Chronicle* 6 (1948) vol. 8, ss. 43-59.
- Ruge, Walter, “Pompeiopolis”, *Pauly's Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft III A* (1929), ss. 935-938.
- Sear, David, *Greek Coins and Their Values*, Londra 1979.
- Tahberer, Bekircan, “Some unpublished and rare coins from ancient Cilicie”, *The Celator* 10, (2001), vol. 15, ss. 24-28.
- Tekin, Oğuz, “Sikkeler”, S. Durugönül (ed.), *Nagidos = Results of an excavation in an ancient city in rough Cilicia, Nagidos = Dağlık Kilikia'da bir antik kent kazısının sonuçları*, Adalya Ekyayın Dizisi 6, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2007.

———, “Monete provenienti dallo scavo”, E. E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste I. Campagne di scavo 1995-1997*, L’Erma di Bretschneider, Roma 1999, ss. 319-326.

———, “Catalogue of the Excavation Coins Found in the Campaigns of 1998 and 1999”, E. E. Schneider (ed.), *Elaiussa Sebaste II. Un porto tra Oriente e Occidente*, L’Erma di Bretschneider, Roma, 2003, ss. 541-556.

Vacano, Otfried von, *Typenkatalog der antiken Münzen Kleinasiens*, Berlin 1986.

Valverde, Luis Almela, “La ceca de Pompeiopolis y Pompeyo Magno”, *Gaceta Numismática* 164 (2007), ss. 3-18. Asociación Numismática Española.

———, “Sobre una Emission de Pompeyo Magno en Pompeiopolis (BMC 48 = RPC 14001)”, *Gaceta Numismática* 164 (2007), ss. 249-252.

———, “Novedades acerca de la ceca de Pompeiopolis y Pompeyo Magno”, *Varia nummorum* (2012), ss. 91-95.

Waage, Dorothy B., *Antioch on the Orontes. Vol. IV. 2: Roman, Byzantine and Crusader Coins*, Princeton 1952.

Waddington, William Henry, *Mélanges De Numismatique Et De Philologie*, Paris 1961.

Yağcı, Remzi, “Soloï/Pompeiopolis 2000 yılı Kazıları”, *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, 28 Mayıs-01 Haziran 2001, Ankara 2001, ss. 285-294.

Yağcı, Remzi – Kaya, F. Hakan, “Soloï-Pompeiopolis 2012 Yılı Kazıları”, *ANMED: Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2013-11, ss. 138-143.

Levha

